

METSO-tilannekatsausraportti 2010
11.4.2011

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2010

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
1 Johdanto.....	4
2 METSO-ohjelman toimenpiteet.....	5
2.1 Luonnontieteelliset valintaperusteet	5
2.2 Luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen ennallistaminen ja luonnonhoito.....	7
2.3 Suojelualueverkoston kehittäminen	7
2.4 Monimuotoisuuden turvaaminen yksityismetsissä.....	9
2.4.1 Luonnonhoitosuunnitelma	9
2.4.2 Luonnonarvojen tuki talousmetsissä.....	10
2.4.3 Metsälainsäädännön muutostarpeet	13
2.5 Yhteistoimintaverkosto	14
2.6 Luonnonarvojen kaupan organisointi ja yhteistyö	15
2.7 Luonnonhoitotoimet valtion talousmetsissä.....	17
2.8 Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien virkistysmetsissä ja valtion retkeilyalueilla...	18
2.9 Metsänomistajien neuvonta ja metsäammattilaisten koulutus.....	19
2.10 Viestinnän toteuttaminen	20
2.11 Tietopohjan parantaminen	21
2.12 Metsien monimuotoisuuden tilan seurannan, tietojärjestelmien ja tilastoinnin kehittäminen	23
2.13 Luontotyyppi- ja lajistoinventoinnit.....	24
2.14 METSO-ohjelman toimeenpanon seuranta ja arviointi	25

Tiivistelmä

Valtioneuvosto hyväksyi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008–2016 (METSO) periaatepäätöksen yhtä aikaa Kansallinen metsäohjelma 2015 -periaatepäätöksen kanssa maaliskuussa 2008. METSO -ohjelman toteutuksesta vastaavat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Vuonna 2010 METSO-ohjelmaan oli käytettävissä yhteensä 39,95 milj. €. METSO:n 14 toimenpidettä on toteutettu pääasiassa valtioneuvoston periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla.

Vuonna 2010 luonnonsuojelulain keinoilla METSOa toteutettiin 4 029 hehtaaria, 341 kohdetta. Kohteita hankittiin valtion omistukseen 1 660 ha, yksityismaiden suojelualueita perustettiin pysyvästi 2 304 ha sekä määräaikaista (20 vuotta) 65 ha. Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisia uusia ympäristötukisopimuksia laadittiin 5 007 hehtaarille. Ympäristötukea maksettiin yhteensä 7,6 milj. euroa. Lisäksi luonnonhoitohankkeisiin käytettiin 2,5 milj. euroa. Ympäristötukea saaneet METSO-elinympäristöt ja luonnonhoitohankkeiden vaikutushehtaarit sisällytettiin vuositilastointiin. Ympäristötukikohteita vuosina 2008-2010 on saatu kaikkiaan 18 208 hehtaaria.

Metsähallitus on ennallistanut valtion suojelualueilla metsiä ja puustoisia soita 1 814 ha, toteuttanut lehtojen ja muiden arvokkaiden elinympäristöjen hoitoa 199 ha sekä toteuttanut puustoisten perinnebiotooppien hoitoa 1 186 ha:n pinta-alalla. Yksityisillä suojelualueilla Metsähallitus on ennallistanut metsiä ja puustoisia soita 71 ha, toteuttanut lehtojen ja muiden arvokkaiden elinympäristöjen hoitoa 140 ha sekä kunnostanut puustoisia perinnebiotooppeja 17 ha.

Vuonna 2010 Metsähallitus sai valmiiksi selvityksen korprien, lettojen ja puustoisten luhtien suojelun tilasta. Selvityksen perusteella on jatkettu johtopäätösten tekoa ja tarpeellisten toimenpide-ehdotusten koostamista suojelun tilan parantamiseksi. Metsähallitus on tallentanut paikkatietojärjestelmään luontotyyppi-inventointitietoja valtion suojelualueilta 7 034 ha ja yksityisiltä suojelualueilta 5 541 ha. Kartoituksissa kertynyttä tietoa on hyödynnetty suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelussa sekä merkittävästi myös vuonna 2010 valmistuneessa lajien uhanalaisuusarvioinnissa. Myös METSO-alueen retkeilyalueiden luontoinventointien täydentäminen on saatu valmiiksi ja ne ovat lausunnoilla.

Metsäntutkimuslaitos toteutti syksyllä 2010 METSO-ohjelman sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia kartoittavan kyselyn. Kysely suunnattiin alueellisille METSO-ohjelman toteuttajille, metsä- ja ympäristöalan ammattilaisille, ja toteutettiin tiiviinä sähköpostikyselynä marraskuussa 2010. Tulokset raportoidaan keväällä 2011. Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelmassa (PUTTE) jatkuvat kymmenen yhdestä kolmeen vuotta kestävä hanketta, jotka alkoivat vuonna 2009. Metsähallituksen, Helsingin yliopiston, Suomen ympäristökeskuksen, Jyväskylän yliopiston, Etelä-Savon metsäkeskuksen ja Tapion Zonation-yhteistyöhanke käynnistyi. Hankkeessa kehitetään ja otetaan käyttöön ohjelmistoa, jolla METSO-kohteita voidaan kohdentaa alueellisesti ja ekologisesti mahdollisimman tehokkaasti. Etelä-Savon metsäkeskus on pilotoinut ohjelmaa ja tulokset valmistuvat keväällä 2011. Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti vuonna 2010 viittä yhteistutkimushanketta ja kahdeksan valtakunnallista metsäluonnonhoidon kehityshanketta, jotka valittiin kilpailutuksen kautta.

METSO-ohjelman ensimmäinen väliarviointi tehtiin vuonna 2010 samanaikaisesti Kansallinen metsäohjelma 2015 arvioinnin kanssa. Kansallisen metsäohjelman 2015 tarkistus hyväksyttiin 16.12.2010 valtioneuvoston periaatepäätöksellä.

1 Johdanto

Valtioneuvosto hyväksyi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008–2016 (METSO) periaatepäätöksen yhtä aikaa Kansallinen metsäohjelma 2015 -periaatepäätöksen kanssa maaliskuussa 2008. METSO -ohjelman toteutuksesta vastaavat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Toimintaohjelman linjaukset sisältyvät myös KMO 2015:n metsien ekologista kestävyyttä koskeviin linjauksiin. Linjauksissa huomioidaan Euroopan metsien suojelemista käsittelevien ministerikonferenssien metsien monimuotoisuutta koskevat päätökset. METSO-ohjelma sisältää 14 toimenpidettä. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä 16.12.2010 KMO 2015:een on kirjattu tavoitteeksi, että uhanalaisten metsälajien osuus arvioituista metsälajeista ei kasva verrattuna vuoden 2000 uhanalaisarviointiin ja että lahoppuun määrä kasvaa 5 %. Toimenpiteenä tavoitteiden saavuttamiseksi toteutetaan METSO-ohjelman toimenpiteitä ottaen huomioon METSON väliarvioinnin tulokset.

Vuonna 2010 rahoitusta oli käytössä METSON toteutukseen yhteensä 39,95 miljoonaa euroa, josta YM:n osuus 28,95 milj. € ja MMM:n 11 milj. € (taulukko 1 ja 2). Vuoden 2011 valtion talousarvioon on varattu rahoitusta YM:lle noin 29 miljoonaa euroa METSO-ohjelman mukaiseen metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin. MMM:lle on osoitettu yhteensä noin 11,3 miljoonaa euroa, josta talousmetsien ympäristötukeen 7,5 milj. € metsäluonnon hoitohankkeisiin 3 325 000 € sekä valtakunnallisiin metsäluonnon hoidon kehittämishankkeisiin 500 000 €. MMM:lle on varattu metsäluonnon hoidon valtakunnallisiin hankkeisiin vuodelle 2011 yhteensä 639 000 euroa, sillä aiemmilta vuosilta on säästynyt rahoitusta.

Vuonna 2010 YM:n toimialan 'Eräät luonnonsuojelun menot' momenttiin lisättiin miljoona euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan 2008-2016 sisältyviin toimenpiteisiin, jotka koskevat erityisesti inventointeja, yhteistyötä ja seurantaa. Yhteensä kyseisen momentin rahoituksen määrä oli vuonna 2010 2,77 miljoonaa euroa ja vuonna 2011 2,94 miljoonaa euroa. Yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten käsittelyä oli vuoden 2010 talousarviossa osoitettu YM:lle 'Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot' momentille enintään 130 000 euroa ja vuodelle 2011 enintään 160 000 euroa. Toimintapalkkioita voidaan maksaa välitetyistä tarjouksista, jotka johtavat suojelupäätökseen.

Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhdessä ja erikseen rahoittamissa METSON toteutusta tukevissa tutkimus- ja kehityshankkeissa on vuosittain rahoitusta yhteensä noin 2 miljoonaa euroa. METSO-viestintään oli lisäksi varattu vuodelle 2010 MMM:n metsäviestintävaroista n. 30 000 €. Viestinnän, tutkimuksen ja seurannan rahoitusta ei ole eritelty taulukossa ja näitä toimenpiteitä esitellään tarkemmin kappaleissa 2.10, 2.11 ja 2.14.

Metsähallituksen luontopalvelut osallistuu METSON toteuttamiseen merkittäväällä panostuksella mm. ennallistamalla ja hoitamalla valtion- ja yksityisiä suojelualueita, inventoimalla luontotyyppejä ja tekemällä METSO-ohjelman lajistokartoituksia. METSON toimenpiteiden osalta kustannukset ovat olleet arviolta noin 5 miljoonaa euroa vuosittain, mutta niitä ei ole arvioitu taulukossa 1. Toimenpidettä on esitelty tarkemmin kappaleessa 2.2.

Taulukko 1. Valtion talousarviolukuja 2010 ja 2011, YM.

	2010	2011
METSO hankinnat ja korvaukset	22,5 milj. €	29 milj.€
Yhteistoimintasopimukset	130 000 €	160 000 €

Taulukko 2. Valtion talousarviolukuja 2010 ja 2011, MMM.

Metsäluonnon hoidon edistäminen	2010	2011
Ympäristötuki	6 535 000 €	7 500 000 €
Metsäluonnon hoidon hankkeet	3 290 000 €	3 325 000 €
Valtakunnalliset hankkeet	500 000 €	500 000 €
YHTEENSÄ:	10,325 milj.€	11,325 milj.€

Toimenpiteiden etenemistä esittelevät tekstit on saatu toimenpiteiden vastuuhenkilöiltä ja muilta toteuttajilta maa- ja metsätalousministeriöstä (MMM), ympäristöministeriöstä (YM), Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolta (Tapio), Metsähallituksesta luontopalveluilta ja metsätaloudelta (MH), Metsäntutkimuslaitoksesta (Metla), METSO-ohjelman toteuttajilta metsäkeskuksista ja ELY-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat vastuualueilta sekä Suomen ympäristökeskuksesta (SYKE). Toimenpidekohtaisia tekstejä ovat tuottaneet seuraavat henkilöt: Heikki Eeronheimo (MH), Erkki Halman (MH), Katja Huumo (YM), Aino Juslén (SYKE), Maarit Loiskekoski (Metla), Katja Matveinen-Huju (MMM), Eero Melantie (YM/Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus), Mikaela Miekänmaa (MMM), Sanna Paanukoski (MMM), Rauli Perkiö (MH), Kimmo Syrjänen (SYKE), Tommi Tenhola (Tapio). Tekstien toimittamisesta ovat vastanneet Maarit Loiskekoski (Metla) ja Kimmo Syrjänen (SYKE). Lisäksi raportin laatimista ovat ohjanneet sen eri vaiheissa Mikko Kuusinen (YM) ja Marjukka Mähönen (MMM).

2 METSO-ohjelman toimenpiteet

2.1 Luonnontieteelliset valintaperusteet

Valtioneuvosto edellyttää, että

Ympäristöministeriö asettaa työryhmän, jossa yhteistyössä sidosryhmien kanssa viimeistellään luonnontieteelliset valintaperusteet käytännön ohjeiksi ja laaditaan niille alueelliset painotukset vuonna 2008.

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat elinympäristökohtaiset toteuttamisohjelmat, antavat toteuttamistavoitteet tulosohjauksella alueellisille ympäristökeskuksille ja metsäkeskuksille sekä seuraavat niiden toteutumista.

Ympäristöministeriö asetti valintaperustetyöryhmän viimeistelemään yhteistyössä sidosryhmien kanssa luonnontieteelliset valintaperusteet käytännön ohjeiksi ja laatimaan niille alueelliset painotukset. Valintaperustetyöryhmä luovutti raportin ympäristöministeriölle toukokuussa 2008 (Suomen ympäristö 26).

Valintaperusteissa keskityttiin luonnontieteellisiin perusteisiin, joiden avulla voidaan valita monimuotoisuuden kannalta merkittävimpiä elinympäristöjä toimintaohjelmaan. Luonnontieteelliset valintaperusteet on laadittu tukemaan päätöksiä, joita tehdään monimuotoisuuden turvaamiseksi sekä suojelualueilla että talousmetsissä. Valintaperusteet laadittiin valtioneuvoston periaatepäätöksessä kuvatuille kymmenelle elinympäristötyypille, joita ovat:

- Lehdot
- Runsaslahopuustoiset kangasmetsät
- Pienvesien lähimetsät
- Puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat
- Metsäluhdat ja tulvametsät
- Harjujen paahdeympäristöt
- Maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohteet
- Puustoiset perinnebiotoopit
- Kalkkikallioiden ja ultraemäksisten maiden metsäiset elinympäristöt
- Muut monimuotoisuudelle merkittävät metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot

Valintaperusteissa hyödynnettiin monimuotoisuudelle merkittäviä puuston rakennepiirteitä ja elinympäristön ekologisia vaihtelusuuntia. Nämä rakennepiirteet on myös lueteltu periaatepäätöksessä. Alueen sijainti suhteessa nykyiseen suojelualueverkostoon on tärkeä valintaperuste. Lisäksi alueellisessa kohdentamisessa voidaan ottaa huomioon vaikutukset elinkeinotoimintaan, virkistys- ja matkailukäyttöön sekä kulttuuriarvoihin. Täydentävinä valintaperusteina voidaan tarkastella uhanalaisten ja taantuneiden metsälajien esiintymäpaikkoja toimintaohjelmaan soveltuvine elinympäristöineen. Työryhmä tarkasteli lyhyesti eri elinympäristöjen turvaamismahdollisuuksia ja kohdennustarpeita maan eri osissa.

Metsäntutkimuslaitos on arvioinut valintaperusteiden toimivuutta lajistoinventointien avulla. Tavoitteena tutkimuksessa on selvittää METSO-ohjelmaan hankittujen uusien suojelukohteiden ekologista laatua (elinympäristötyypit, rakennepiirteet ja vaatelas lajisto). Kartoitettavana on ollut pysyvän suojelun kohteita (valtiolle hankitut, YSA) ja määräaikaisen suojelun kohteita (ymp.tukikohteet). Alustavien johtopäätösten mukaan METSON luonnontieteelliset valintaperusteet näyttävät toimivan hyvin lajistoltaan arvokkaimpien kohteiden tunnistamisessa. Alustavien tulosten perusteella ympäristötukikohteisiin näyttäisi sisältyvän useammin laadultaan ja lajistoltaan vaatimattomampia metsiä kuin luonnonsuojelulaila toteutettuihin kohteisiin.

Luonnontieteellisistä valintaperusteista järjestettiin koulutusta METSO:n toteuttajille syyskaudella 2008 ja laajemmin vuoden 2009 kuluessa. Yhteensä valintaperusteiden koulutusta on annettu yli 1500 henkilölle eri puolilla maata järjestetyissä tilaisuuksissa. Valintaperusteet -raportista on otettu kaksi painosta. ELY- ja metsäkeskukset ovat järjestäneet koulutusta valintaperusteista myös vuonna 2010 mm. metsäteollisuuden puunhankkijoille. Tapion syksyllä 2010 tekemän koulutuskyselyn mukaan valintaperusteista kaivatan edelleen koulutusta etenkin maastokohteilla.

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat elinympäristökohtaiset toteuttamisohjelmat ELY-keskuksille ja metsäkeskuksille. Toimenpiteen operatiivinen toteutus ja toteuttamisohjelmien tavoitteet on esitetty luvussa 2.6. 'Luonnonarvojen kaupan organisointi ja yhteistyö'. Toteuttamisohjelmien pohjaksi tarvittiin tietoja eri elinympäristöjen alueellisista painotuksista. Näitä valmisteltiin yhteistyössä ministeriöiden, SYKEN, Metlan ja Tapion kesken. Alueelliset tavoitteet on tehty yleisellä tasolla ja niitä tarkennetaan alueellisissa yhteistyöryhmissä. Ministeriöt seuraavat alueellisten tavoitteiden toteutumista alueellisten yhteistyöryhmien raportointien pohjalta. Maa- ja metsätalousministeriö antoi huhtikuussa 2010 ohjeet alueellisten metsäohjelmien (AMO) ja METSO-ohjelman tavoitteiden yhteensovittamisesta. Luonnokset METSON elinympäristökohtaisista toteuttamisohjelmista valmistuivat syksyllä 2010 ja ne viimeistellään vuoden 2011 loppuun mennessä osana alueellisia metsäohjelmia.

2.2 Luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen ennallistaminen ja luonnonhoito

Valtioneuvosto edellyttää, että

Metsähallitus hoitaa ja ennallistaa elinympäristöjä nykyisillä ja uusilla suojelualueilla siellä, missä toimenpiteet selvästi lisäävät edellytyksiä turvata luonnon monimuotoisuutta.

Metsähallitus laatii valtakunnallisen ohjeiston ja toimintamallin ennallistamisen kustannustehokkuuden lisäämiseksi, seurannan järjestämiseksi ja riskien hallinnan varmistamiseksi.

Metsähallitus on ennallistanut metsiä ja puustoisia soita valtion suojelualueilla vuonna 2010 1814 ha, toteuttanut lehtojen ja muiden arvokkaiden elinympäristöjen hoitoa 199 ha sekä toteuttanut puustoisten perinnebiotooppien hoitoa 1186 ha:n alalla. Yksityisillä suojelualueilla Metsähallitus on ennallistanut metsiä ja puustoisia soita 71 ha, toteuttanut lehtojen ja muiden arvokkaiden elinympäristöjen hoitoa 140 ha sekä kunnostanut puustoisia perinnebiotooppeja 17 ha. Kesän 2010 Asta- ja Veera-myrskyt vaikuttivat ennallistamisen ja arvokkaiden elinympäristöjen hoidon määriin. Vuodeksi 2010 suunnitellut lahoppuun lisäykset ja pienaukotukset vähenivät useilla kymmenillä hehtaareilla myrskytuhojen vuoksi. Myös arvokkaiden elinympäristöjen hoidosta ja soiden ennallistamisesta jouduttiin useilla kohteilla luopumaan myrskytuhojen jälkeen.

Vuonna 2009 Metsähallituksen ja metsäntutkimuslaitoksen yhteistyönä tuotettua tasapainotettua tulokorttia (Balanced Scorecard) mittareineen on käytetty Luontopalvelujen johtamistyössä. Mittaritiedot vuodelta 2010 valmistuvat helmikuun 2011 aikana.

Metsähallituksen luontopalveluihin on kohdistettu valtion hallinnon rahoituksen leikkauksia. Luontopalveluiden rahoituksen taso vuonna 2011 tulee todennäköisesti laskemaan vuoden 2010 talousarvioon verrattuna yhteensä noin 4,2 miljoonaa euroa (mukaan lukien lisätalousarviot ja valtiovarainvaliokunnan 2011 talousarvion valmistelun yhteydessä palauttamat 2,5 milj.€). Supistus kohdentuu etenkin määräaikaiseen ulkopuoliseen asiantuntijatyövoimaan ja vaikuttaa sitä kautta suoraan METSO-ohjelman toteutusta haittaavasti. Määräaikaista asiantuntijatyövoimaa on käytetty suojelualueiden lajistoinventoinneissa, joiden avulla METSO:n ennallistamis- ja hoitotoimet on voitu kohdentaa niin että ne lisäävät tehokkaasti edellytyksiä turvata luonnon monimuotoisuutta. Vuonna 2010 näitä lajistoselvityksiä on tehty yli 4000 hehtaarin alalla, mutta vuonna 2011 tarkastelupinta-alan on arvioitu olevan tästä enää noin kymmenesosa, koska arviointeja tehdään nyt vakituisen työvoiman turvin (jossa niukasti lajiasiantuntijoita). Suojelualueiden hoidon suunnittelussa on tapahtunut vuosien 2010-2011 välillä METSO-ohjelman tavoitteiden toteutumisen kannalta merkittävä heikentyminen.

2.3 Suojelualueverkoston kehittäminen

Valtioneuvosto asettaa tavoitteeksi, että

Maanomistajien vapaaehtoisesti tarjoamia alueita perustetaan yksityisiksi luonnonsuojelualueiksi tai hankitaan valtiolle yhteensä 96 000 hehtaaria vuoteen 2016 mennessä.

Metsähallituksen luontopalvelut laatii yhteistyössä metsätalouden kanssa luonnonvarasuunnittelun yhteydessä ehdotukset metsien monimuotoisuudelle merkittävien suojelualueiden laajentamisestavaltionmailla 10 000 ha pintaalalla vuosina 2008–2010.

Vuonna 2010 METSON toteutukseen oli ympäristöministeriön budjettiin osoitettu 22,5 miljoonan euron määräraha. Määrärahan voimakas kasvu edellisvuodesta mahdollisti ELY-keskuksille kertyneen tarjoussuman tehokkaamman käsittelyn. ELY-keskuksille oli asetettu 4000 hehtaarin toteutustavoite, joka saavutettiin. Yhteensä vuonna 2010 hankittiin valtiolle 84 kohdetta pinta-alaltaan 1661 hehtaaria ja yksityisiä suojelualueita perustettiin 245 kappaletta 2304 hehtaarin pinta-alalle. Määräaikaisia rauhoitus sopimuksia tehtiin 12 kappaletta 65 hehtaarin alalle. METSO-kohteiden luku- ja hehtaarinmäärät sekä jakautuminen eri elinympäristöihin on esitetty taulukoissa 3-5.

Taulukko 3. METSON toteutus 1.1.–31.12.2010.

Hankinnat valtion omistukseen - ELY-keskukset	
Kaupat, vaihdot, lunastukset, perinnöt ym. saannot kpl	84
Saantojen sisältämät kiinteistöt kpl	99
Pinta-ala ha	1661
Saantoarvo euroa	8 950 847
Päätökset yksityisistä suojelualueista (LSL 24 §)	
Rauhoituspäätökset kpl	245
Päätösten sisältämät kiinteistöt kpl	265
Pinta-ala ha	2304
Kokonaiskorvaus euroa	12 205 510
Alueen määräaikainen rauhoittaminen (LSL 25 §)	
Lukumäärä kpl	12
Päätösten sisältämät kiinteistöt kpl	13
Pinta-ala ha	65
Korvaus euroa	100 043

Taulukko 4. METSON toteutus 2010 luontotyypeittäin (ha).

Ympäristöhallinnon METSO-toteutus luontotyypeittäin 2010	Hankinnat	YSA	Määrä- aikainen	Yhteensä
Lehdot	49	132	6	187
Runsaslahopuustoiset kangasmetsät	975	1224	51	2250
Pienvesien lähimetsät	34	96	..	130
Puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat	271	296	6	573
Metsäluhdet ja tulvametsät	18	41	2	61
Harjujen paahdeympäristöt	4	2	0	6
Maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohteet	20	10	0	30
Puustoiset perinnebiotoopit	0	26	0	26
Kalkkikalliot ym.	0	3	0	3
Metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot	95	242	0	337
Muu	195	232	0	427
Pinta-ala yhteensä, ha	1661	2304	65	4030

Taulukko 5. METSO-kohteiden hehtaari- ja kappalemäärät yhteensä vuosina 2005–2010.

	2010		Yhteensä 2005–2010	
	Ha	Kpl	Ha	Kpl
Hankinta valtiolle	1660	84	7515	830
Yksityiset suojelualueet	2304	245	4378	488
Määräaikaiset rauhoitukset	65	12	636	56
Yhteensä	4030	341	12529	1374

Metsähallitus sai valmiiksi vuonna 2009 esityksen monimuotoisuuden kannalta merkittävien suojelualueiden laajentamisesta 10 000 hehtaarilla. Metsätaloustaloudesta pysyvästi suojeluun siirrettäviä kohteita on 104 ja ne sijaitsevat pääasiassa Etelä-Suomessa. Suojeluun valittiin pääasiassa nykyisiä suojelualueita täydentäviä, monimuotoisuuden kannalta keskeisiä aluekokonaisuuksia. Kohteiden valinnassa hyödynnettiin Metsähallituksen asiantuntijoita ja tietojärjestelmiä, luontojärjestöjen suojeluesityksiä sekä Helsingin yliopiston tutkijoiden kehittämää Zonation-ohjelmaa. Suojeluun valituista 104 kohteesta tullaan perustamaan suojelumetsiä ja ne siirtyvät pysyvästi pois metsätaloustaloudesta. Suojelurajauksien pinta-ala on kaikkiaan 13 600 hehtaaria, josta 10 030 hehtaaria lasketaan uudeksi suojelupinta-alaksi.

Suurimmat yksittäiset kohteet Länsi-Suomessa ovat Kärrpjärvi (570 ha) Kuhmoisissa, Huminakangas (535 ha) Kinnulassa sekä Lakeisnevan kangas (450 ha) Virroilla. Itä-Suomessa laajimmat alueet ovat Vieremän Talaskangas (600 ha) ja Kivimäensalo (650 ha) Joroisten ja Pieksämäen kunnassa. Kohteiden keskikoko on noin 100 hehtaaria. Projektissa laskettiin myös suojeltavien kohteiden arvo. Suojeluun siirtyvän 10 030 hehtaarin maapohjan ja puuston yhteenlaskettu arvo on 35 miljoonaa euroa. Kohteiden suojelu vähentää hakkumahdollisuuksia 35 000 kuutiometriä vuodessa.

Lisätietoja, kuten luettelo kaikista kohteista ja niiden pinta-aloista, löytyy Metsähallituksen sivuilta:

<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Hankkeet/METSOohjelma20082016/suojelualueverkostonkehittaminen/suojelualueidenlaajennukset/Documents/korjattu%20SUOJELUALUEIDEN%20LAAJENNUKSET%20MAAKUNNITTAIN.pdf>

2.4 Monimuotoisuuden turvaaminen yksityismetsissä

2.4.1 Luonnonhoitosuunnitelma

Valtioneuvosto edellyttää, että

Maa- ja metsätalousministeriö kehittää tilakohtaisen luonnonhoidon suunnittelun mallia ja kannustimia luonnonhoitosuunnitelmien saamiseksi entistä laajempaan käyttöön.

Tilakohtainen metsäsuunnitelma laaditaan metsänomistajan metsien hoidolle ja käytölle asettamisen tavoitteiden ja toiveiden pohjalta. Mikäli metsänomistaja haluaa huomioida luontoarvot normaalia laajemmin, ne otetaan huomioon metsäsuunnitelmaa laadittaessa. Tilakohtainen metsäsuunnitelma laaditaan maanomistajan tilauksesta ja hänen kustannuksellaan. Tilakohtaisia metsäsuunnitelmia tuottavat toimijat kehittävät omia palvelujaan niiden kysynnän perusteella.

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun (kemera) lain nojalla (1093/1996) rahoitettavissa luonnonhoitohankkeissa muun muassa tehdään ja toteutetaan useamman tilan alueelle ulottuvia luonnonhoitosuunnitelmia. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio on kehittänyt malleja luonnonhoitohankkeisiin. Mallit ovat kaikkien toimijoiden käytettävissä. Luonnonhoidon aineistoja on koottu metsävastaa –sivustoille:

<http://www.metsavastaa.net/METSOLuonnonhoito>.

2.4.2 Luonnonarvojen tuki talousmetsissä

Valtioneuvosto asettaa tavoitteeksi, että

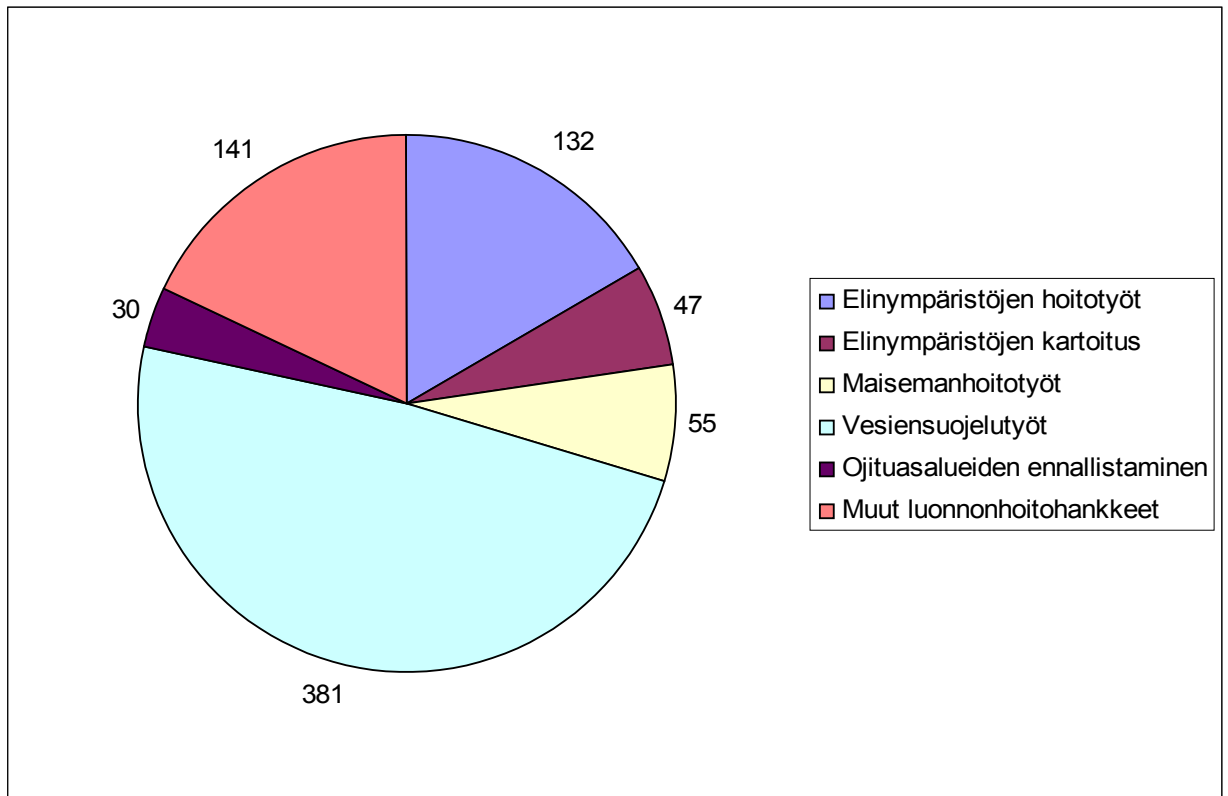
Yksityismetsissä lisätään monimuotoisuutta turvaavia kohteita 82 000–173 000 hehtaaria vuoteen 2016 mennessä. Näihin kohteisiin sisältyy 400–800 kpl luonnonhoitohankkeita.

Maa- ja metsätalousministeriö selvittää vuoden 2008 aikana METSON aiheuttamat kestävän metsätalouden rahoituslain muutostarpeet sekä voitaisiinko yllämainittujen toimenpiteiden aiheuttamia kustannuksia korvata myös muissa kuin yksityisten omistamissa metsissä.

Kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain nojalla voidaan rahoittaa ympäristötukikohteita ja metsäluonnonhoitohankkeita. Vuonna 2009 ympäristötuella turvattiin elinympäristöjä yhteensä 6437 hehtaaria ja vuonna 2010 yhteensä 5018 hehtaaria. Ympäristötukea maksettiin vuonna 2010 7,6 miljoonaa euroa. Vuosina 2008–2010 ympäristötukea on käytetty yhteensä 17,5 miljoonaa euroa. Tällä summalla on suojeltu 18 218 hehtaaria.

Metsäluonnonhoitohankkeita toteutettiin vuonna 2008 2,4 miljoonalla eurolla, 2009 2,3 miljoonalla eurolla ja vuonna 2010 2,5 miljoonalla eurolla. Metsäkeskukset ovat vuosien 1997–2010 välisenä aikana toteuttaneet tai toteuttamassa (osa vielä kesken) noin 790 metsäluonnonhoitohanketta. Vesiensuojeluhankkeita on toteutetuista luonnonhoitohankkeista melkein puolet (kuva 1). Seuraavaksi yleisimpiä ovat luonnonhoidon – kuten erityisten lajien elinympäristöjen hoidon suunnittelu, monimuotoisuudelle tärkeiden elinympäristöjen hoito kuten pienvesien kunnostaminen ja ojitetun suon ennallistaminen sekä maisemanhoito. Kunnostamistoimet kohdistetaan luonnontilaltaan muuttuneisiin, mutta kunnostamiskelpoisiin pienvesiin.

Osana METSON valmistelua Tapiossa ja metsäkeskuksissa on kehitetty luonnonhoitohankkeiden tilastointia vaikutushehtaarien osalta. Luonnonhoitokohteista pieni osa on METSOa toteuttavia kohteita, kuten paahdeympäristöt, ja suurin osa KMO 2015:ta toteuttavia kohteita, kuten vesiensuojeluhankkeet. Hankkeiden vaikutushehtaarit arvioidaan hankesuunnitelmissa. Esimerkiksi vesiensuojeluhankkeiden vaikutuspinta-ala saadaan valuma-alueiden perusteella, joille hankkeissa kohdistuvat maastosuunnittelu tai rakenteiden toteutustyöt. Vuonna 2010 rahoitettujen uusien luonnonhoidon suunnitteluhankkeiden yhteinen vaikutuspinta-ala oli 275 000 ha. Tästä 235 000 hehtaaria on vesiensuojeluhankkeiden osuus. Luonnonhoitohankkeissa tehtyjen toteutustöiden vaikutuspinta-ala oli vastaavasti noin 164 000 ha, joka muodostui suurelta osin tehtyjen vesiensuojelurakenteiden vaikutuspinta-alasta.

Kuva 1. Luonnonhoitohankkeiden määrä hanketyypeittäin 1997–2010. (Lähde: Tapion vuositilastot)

Taulukossa 6 on metsäkeskusten METSO-ohjelman mukaisten hankkeiden vaikutushehtaarit METSO:n aikana rahoitettujen uusien hankkeiden osalta. Taulukossa 7 on esitetty METSO-toimintaohjelman vuosina 2008-2010 kertyneet kumulatiiviset hehtaarit.

Taulukko 6. Vuosina 2008–2010 rahoitettujen METSO-elinympäristöjen hoitotöiden vaikutushehtaarit. Mukana v. 2010 osalta seitsemän metsäkeskuksen tiedot.

Lehtojen hoito ja kunnostus -maastosuunnittelu	283
Lehtojen hoito ja kunnostus -toteutustyöt	37
Pienvesien kunnostus -maastosuunnittelu	1 532
Pienvesien kunnostus -toteutustyöt	131
Suon ennallistaminen -maastosuunnittelu	225
Suon ennallistaminen -toteutustyöt	179
Paahdeympäristöjen hoito -maastosuunnittelu	571
Paahdeympäristöjen hoito -toteutustyöt	17
Muiden elinympäristöjen hoitotöiden -maastosuunnittelu *	907
Muiden elinympäristöjen hoitotöiden -toteutustyöt*	404
Yhteensä	4 285

*Hankkeessa kohteena useita elinympäristötyyppejä, monimuotoisuuspolto

Taulukko 7. Ympäristötukisopimukset METSO kaudella 2008-2016, kumulatiivinen ha vuosilta 2008-2010

Metsälain 10 §:n elinympäristöt	
Pienvedet	2950
Rehevät korvet ja letot	798
Lehtolaikut	548
Kangasmetsäsaarekkeet	234
Rotkot ja kurut	14
Jyrkänteet alusmetsineen	144
Vähätuottoiset elinympäristöt	8158
Yhteensä	12844
METSO elinympäristöt	
Lehdot	196
Runsaalahopuustoiset kangasmetsät	1628
Pienvesien lähimetsät	557
Puustoiset suot	1710
Metsäluhdat ja tulvametsät	113
Harjujen paahdeympäristöt	11
Maankohoamisrannikon metsät	401
Puustoiset perinneympäristöt	27
Kalkkivaikutteiset ja ultraemäksiset metsät	1
Muut metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot	72
Yhteensä	5363
Ympäristötukisopimukset yhteensä	18208

Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut jo METSO-ohjelman kokeiluvaiheesta lähtien valtakunnallisia metsäluonnonhoidon kehityshankkeita. Niissä valmistellaan mm. uusia luonnonhoidon toteutustapoja käytännön tarpeisiin sekä toteutetaan viestintää luonnonhoidosta. Toteuttajina ovat olleet etenkin metsäkeskukset, metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus. Vuonna 2010 ministeriö rahoitti kahdeksaa hanketta:

1. Kivennäismaiden ja korprien ennallistamistoimet talousmetsien luonnonhoidon ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen keinoina (Suomen ympäristökeskus)
2. METSO luonnonhoito -kehittämishanke (Tapio)
3. Metsävara Zonation (Tapio)
4. Puustoisten perinneympäristökohteiden monimuotoisuuden ja monikäytön turvaaminen (Suomen ympäristökeskus)
5. Talousmetsälehdot monimuotoisiksi (Pirkanmaan metsäkeskus)
6. Tulella tehokkaammin - valtakunnallinen luonnonhoidollisten kulotusten kehittämishanke (Hämeen ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymä)
7. Uhanalaisten lajien turvaaminen metsätaloudessa 2009-2011 (Tapio)
8. Uuteen toimintakulttuuriin ja luonnonsuojelun kustannustehokkuuteen - säästöpuuryhmien poltto yksityismetsissä (UPM Silvesta Oy).

Hankeissa on toteutettu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa elinympäristöjen hoito- ja kunnostus-luonnonhoitohankkeiden valtakunnallista kehittämistä, koulutusta ja viestintää. Hankkeissa on tehty mm. tiettyjen elinympäristöjen luonnonhoidon kehittämistä. Näihin kuuluvat esimerkiksi

monimuotoisuuspoltojen edistäminen talousmetsissä, lehtojen hoito, paahdeympäristöjen hoito ja pienvesien kunnostus, puustoisten perinnebiotooppien hoito-opas sekä puustoisten soiden ennallistaminen yksityismetsissä. Hankkeissa on edistetty myös tiedonsiirtoa ja kehitetty tietojärjestelmiä.

Vuodesta 2010 lähtien rahoitus on ollut avoimessa haussa. Vuoden 2011 hankehaku avautui loppuvuodesta 2010 ja päättyi 1.2.2011. Kaikki vuoden 2010 hankkeet jatkuvat jossain muodossa. Lisäksi rahoitettiin 4 uutta hanketta:

1. Harjumetsien paahde-elinympäristöverkostot (Suomen ympäristökeskus)
2. Lähteiden ja lettojen kunnostamisen monimuotoisuusvaikutukset (Suomen ympäristökeskus)
3. Metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon opas (Metsähallitus)
4. 'Minun METSO' -viestintähanke (Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry.)

2.4.3 Metsälainsäädännön muutostarpeet

Valtioneuvosto edellyttää, että

Maa- ja metsätalousministeriö tarkistaa tutkimustiedon perusteella metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä vioittuneiden havupuiden poistamisen kynnsarvojen osalta.

Maa- ja metsätalousministeriö selkeyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevan lain ja metsälain välistä suhdetta metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi pitäen kuitenkin lähtökohdaksi sitä, että lahoppuun lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, ettei metsien terveyttä vaaranneta.

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa toimenpiteitä metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen tulkintojen yhdenmukaistamiseksi maan eri osissa.

Maa- ja metsätalousministeriössä on aloitettu vuoden 2010 lopulla virkatyönä metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (metsätuholaki) uudistamisen valmistelu. Metsätuholaki on tarkoitettu uudistamaan vuoden 2011 aikana. Tällöin tullaan tarkistamaan myös vioittuneiden havupuiden poistamisen kynnsarvot sekä selkeyttämään metsätuholain ja metsälain suhdetta monimuotoisuuden turvaamiseen liittyen.

Metsänkäyttömenetelmien monipuolistamistyöryhmä perustettiin 23.8.2010. Työryhmän sai valmiiksi joulukuun 2010 loppuun mennessä ehdotuksen metsien käsittelyn monipuolistamisen yleisistä linjanvedoista ja tavoitteista. Työryhmän raportin 'Metsänkäsittelymenetelmien monipuolistaminen' (MMM:n julkaisu 1/2011) esitysten pohjalta ryhdytään vuonna 2011 valmistelemaan tarvittavia jatkotoimenpiteitä. Raportti on saatavilla osoitteesta:

http://www.mmm.fi/attachments/metsat/newfolder_145/5w1QAcFqj/memojulkaisu2011.pdf.

Metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä koskevia säännöksiä ja tulkintalinjauksia on käsitelty metsäkeskusten neuvottelupäivillä, metsäkeskusten metsätaloustarkastajille järjestetyissä valtakunnallisissa koulutuksissa sekä viranomaispäivillä. Tapio on laatinut luonnonhoidon yleiset linjaukset ja koonnut materiaalia METSO-elinympäristöjen hoidosta mm. metsävastaa-sivustoille (katso luku 2.4.1).

2.5 Yhteistoimintaverkosto

Valtioneuvosto edellyttää, että

ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö luovat edellytykset luonnon monimuotoisuuden turvaamisen yhteistoimintaverkostoille.

Yhteistoimintaverkostoissa sovitetaan yhteen metsien suojelu, hoito ja muu käyttö. Verkostot perustuvat metsänomistajien yhteistoimintaan, ja niiden tavoitteena on toisiinsa kytkeytyvien metsien monimuotoisuuden ja sen hyödyntämiseen liittyvän elinkeinotoiminnan kehittäminen.

Vuonna 2010 oli käynnissä seitsemän METSO-yhteistoimintaverkostohanketta:

1. Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi (Pohjois-Karjalan ELY-keskus)
2. Kuukkeli metsäluonnon suojelun monipuolistajana (Suomen luonnonsuojeluliitto ry)
3. Luonnonhoitoa liekillä (Kaakkois-Suomen metsäkeskus)
4. Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu (Varsinais-Suomen ELY-keskus)
5. Männikkömetsät ja rantojen raidat – Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto (Keski-Suomen metsäkeskus)
6. Samarbete i Storskogen (Rannikon metsäkeskus)
7. Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun (Pohjois-Savon metsäkeskus)

Em. hankkeista kuusi käynnistyi vuoden 2009 syksyllä, ja yksi käynnistyi vuoden 2010 alussa. Hankkeet päättyvät vuosina 2011–2013. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö rahoittavat hankkeita yhdessä. Rahoitus kolmen vuoden kaudelle (2009–2011) on yhteensä noin 500 000 € ja hanketta kohden koko hankkeen toiminta-ajalle 49 000 – 99 000 €. Millään hankkeista ei ole kokopäiväistä koordinaattoria, joten ne toimivat osa-aikaisesti.

”Männikkömetsät ja rantojen raidat – Keski-Suomen yhteistoimintaverkosto” -hankkeessa suojellaan toisiinsa kytkeytyviä kokonaisuuksia ja edistetään luontomatkailua. Matkailua edistetään myös ”Tahkolta Kinahmin lehtoihin – lehtokeskuksesta vetovoimaa Tahkon matkailuun” -hankkeessa, jonka monimuotoisuustavoitteena on lehto-, suo- ja purokokonaisuuksien luontoarvojen turvaaminen. ”Luonnonhoitoa liekillä” -hankkeen tavoitteena puolestaan on hoitaa harjujen paahdeympäristöjä ja edistää kulutusluonnonhoitopalveluita.

Kokonaisvaltaista valuma-aluekohtaista suunnittelua kehitetään ”Metsätalouden luonnonhoidon yleissuunnittelu” -hankkeessa. ”Samarbete i Storskogen” -hankkeessa kehitetään metsänomistajien yhteistoiminnan mallialuetta. ”Ilmastonmuutos metsässä – rupilisko huippumalliksi, METSO turvaverkostoiksi” -hankkeessa turvataan metsäisiä pienvesi- ja kosteikkoverkostoja, joissa tavallisesti esiintyy rupiliskoja ja muita kosteikkojen eliölajeja. Kuukkeliä ja muuta kuusivaltaisten metsien lajistoa suojellaan puolestaan ”Kuukkeli metsäluonnon suojelun monipuolistajana” -hankkeessa.

Kaikki yhteistoimintaverkostot ovat lähteneet hyvin ja suunnitellusti käyntiin. Joiltakin osin ollaan jäljessä tavoitteista.

Raportoituja monimuotoisuustoimenpiteitä tehtiin hankkeissa vuonna 2010 yhteensä noin 500 hehtaarella. Toteutuneita hehtaareita ei pystytä tässä vaiheessa raportoimaan täydellisesti, koska osa tulevista suojelu- ja hoitotoimenpiteistä on vielä neuvotteluasteella ja käsiteltävänä.

Monimuotoisuustoimenpiteitä tehtiin kaikissa muissa METSO-elinympäristöissä paitsi maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohteilla. Pinta-alaltaan eniten toimenpiteitä kohdistui METSO-elinympäristöistä lehtoihin (noin 64 ha), puustoihin soihin ja soiden metsäisiin reunoihin (noin 38 ha) sekä runsaslahopuustoihin kangasmetsiin (noin 27 ha). Monimuotoisuustoimenpiteenä tehtiin Männikkömetsät ja rantojen raidat -hankkeen luonnonhoitohankkeissa myös luonnonmetsien kehitystä mukailevaa metsänhoitoa ja METSO-rakennepiirteiden huomioimista 122 hehtaarella.

Toimenpiteistä suurin osa oli kameran mukaisia ympäristötukia ja luonnonhoitohankkeita (48 kpl, noin 311 ha). Luonnonsuojelulain mukaisia pysyviä sopimuksia hankinnasta valtion omistukseen ja yksityisistä suojelualueista sekä määräaikaisia suojelusopimuksia tehtiin yhteensä 29 kpl 183 ha:n pinta-alalla. Muina toimenpiteinä tehtiin Ilmastonmuutos metsässä -hankkeessa lampien syventämistä ja rupiliskon elinympäristöjen parantamista yhteensä noin 6,5 hehtaarella osana tilojen metsänhoitoa.

Useimmiten maanomistajien ja toimijoiden suhtautuminen yhteistoimintaverkostohankkeisiin on ollut positiivista, ja yhteistyö on sujunut hyvin. Hankkeet ovat lisänneet METSO-tietoisuutta. On kehitetty uusia toimintamalleja. Yhteistoimintaverkostohankkeet ovat lisänneet maanomistajien ja erilaisten toimijoiden tietoisuutta METSOsta. Verkostoilla on hankevetäjien oman arvioinnin mukaan ollut lisäarvoa.

Neljällä yhteistoimintaverkostohankkeista on omat internet-sivut ja hankkeiden esittelyt löytyvät metsonpolku-sivustolta osoitteesta

<http://www.metsonpolku.fi/metso/www/fi/metsanomistajille/yhteistoimintaverkostot/index.php>.

Osa hankkeista on tehnyt tiedotteita. Lehtijuttuja on julkaistu noin 40 kpl. Myös joitakin radio- ja TV-juttuja on tehty. Neljä hanketta on lähestynyt maanomistajia kirjeitse. Hankkeita on esitelty METSO- ja erilaisissa muissa tapahtumissa.

2.6 Luonnonarvojen kaupan organisointi ja yhteistyö

Valtioneuvosto edellyttää, että

Alueelliset ympäristökeskukset ja metsäkeskukset toteuttavat luonnonarvojen kauppaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa luonnontieteellisten valintaperusteiden ja alueellisten painopisteiden mukaisesti vuosina 2008–2016.

METSO-ohjelman alueellisen toimeenpanon koordinoimiseksi ja toteutuksen seuraamiseksi alueelliset ELY-keskukset kutsuivat alueellaan kokoon yhteistyöryhmän. Ryhmän tehtävänä on mm.:

- määrittellä konkreettisia alueellisia tavoitteita METSO-ohjelman toteuttamiselle ja keskustella työnjaosta eri toimijoiden kesken
- seurata METSO-ohjelman toimeenpanoa alueellaan

- suunnitella valtioneuvoston päätöksen mukaisten metsänomistajille tehtävien kohdennettujen tarjouspyyntöjen toteuttamista
- keskustella ympäristökeskuksen tai metsäkeskuksen esiin tuomien erityiskohteiden toteutuksesta.

ELY-keskukset ovat sopineet eri metsäalan toimijoiden kanssa yli 50 yhteistoimintasopimusta maanomistajien tarjosten välittämisestä METSO-ohjelmaan. Sopimuksia on tehty metsänomistajien liittojen, metsäkeskusten ja metsäyhtiöiden sekä joidenkin luonnonsuojelupiirien ja metsäpalveluyrittäjien kanssa. Väilyssopimusten tuottamien tarjosten määrä vaihtelee huomattavasti maan eri puolilla. Joissakin noin kolmannes maanomistajien tarjoksista ELY-keskuksille tuli vireille väilyssopimusten kautta, mutta joillakin alueilla osuus on hyvin pieni.

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat elinympäristökohtaiset toteuttamisohjelmat ELY-keskuksille ja metsäkeskuksille (taulukot 8 ja 9). Alueelliset tavoitteet on tehty yleisellä tasolla ja niitä tarkennetaan alueellisten metsäohjelmien laadinnan yhteydessä tehtävissä alueellisissa METSON elinympäristökohtaisissa toteuttamisohjelmissa. Toteuttamisohjelmat laaditaan metsäkeskuksissa yhteistyössä alueellisten yhteistyöryhmien kanssa. Ensimmäiset luonnokset toteuttamisohjelmista valmistuivat lokakuussa 2010. Alueellisiin metsäohjelmiin asetettavat METSO-tavoitteet saadaan elinympäristökohtaisista toteuttamisohjelmista. Alueelliset metsäneuvostot käsittelevät esitykset alueellisista metsäohjelmista ja ohjelmista päätetään metsäkeskusten johtokunnissa 2011. Ministeriöt seuraavat alueellisten tavoitteiden toteutumista.

Taulukko 8. METSON elinympäristökohtaiset hehtaaritavoitteet ELY-keskuksille 2008–2016.

METSON elinympäristökohtaiset hehtaaritavoitteet alueellisille ympäristökeskuksille 2008-2016														
(YM / Pekka Salminen) ELY-keskukset: Uusimaa, Varsinais-Suomi, Kaakkois-Suomi, Häme, Pirkanmaa, Keski-Suomi, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Länsi-Suomi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi														
	UUS	VAR	KAS	HAM	PIR	KES	ESA	POS	POK	LÄS	POP	KAI	LAP	YHT
Lehdot	900	600	200	500	400	300	300	400	400	300	+	100	200	4600
Kangasmetsät	6 900	6 300	3 500	4 700	5 300	6 300	4 700	4 700	2 800	6 300	4 400	600	6 300	62800
Pienvesien lähimetsät	400	200	200	200	300	400	300	300	200	400	200	100	500	3700
Puustoiset suot	1 700	1 500	800	1 100	1 200	1 400	1 100	1 100	700	1 300	700	200	2 300	15100
Metsäluhdat ja tulvametsät	190	250	40	130	130	70	50	50	30	130	80		130	1280
Harjujen paahdeympäristöt	70	20	50	70	40	10	30	10	40	10	10			360
Maankohoamisrannikon kohteet		100								2 700	1 200		1 000	5000
Puustoiset perinnebiotoopit	40	20	10	20	20	10	10	10	10					150
Kalkkikalliot ja ultraemäksiset maat	40	60	10	10	+		20	20	20				20	200
Metsäiset kalliot yms.	700	900	300	100	100	+	200	100	100	100	+			2600
													10	
	10 940	9 950	5 110	6 830	7 490	8 490	6 710	6 690	4 300	11 240	6 590	1 000	450	95750

Taulukko 9. Minimitavoitteet metsäkeskuksittain eri METSO-elinympäristöille /MMM, kemeralla rahoitettavat kohteet 2008–2016.

	Ra (E-S)	Ra (Po)	LoS	H-U	KaS	Pir	E-Sa	E-Po	KeS	Po-S	Po-Ka	Kai	Po-Po	La	Yht.
Lehdot	750	400	600	3000	1900	1500	1400	250	800	2000	900	150	700	250	14600
Kangasmetsät	900	1600	3000	2800	2400	2500	3500	4300	3600	3600	3000	900	5000	2500	39600
Pienvesien lähimetsät	150	150	150	150	150	250	200	200	200	400	350	350	750	1550	5000
Puustoiset suot; tavoitteet metsäkeskuksille	130	130	130	175	125	175	325	400	200	250	400	370	820	1370	5000
Korvet	50	50	50	100	50	100	200	100	100	150	200	250	500	120 0	3100
Letot ja lettorämeet	30	30	30	25	25	25	25	50	50	50	50	70	70	70	600
Muut rämeet ja nevat	50	50	50	50	50	50	100	250	50	50	150	50	250	100	1300
Metsäluhdat ja tulvametsät	20	20	20	20	20	20	40	10	10	20	40	10	10	10	270
Harjujen paahdeympäristöt	5	1	5	20	10	10	10	1	1	10	10	5	10	1	99
Maankohoamisrannikon kohteet	70	1450	230	0	0	0	0	150	0	0	0	0	900	230	3000
Puustoiset perinnebt.	10	10	15	15	10	10	15	10	10	10	10	10	10	10	155
Kalkkikalliot ja ultraemäksiset maat	10	1	10	10	1	1	5	1	1	10	10	10	10	20	100
Kallio-, jyrkänne- ja louhikkometsät	3500	600	2500	700	600	200	400	800	400	50	100	100	500	2400	13000
YHTEENSÄ /ha	5545	4362	6660	6890	5216	4666	5895	6122	5222	6350	4820	1905	8710	8341	80824

2.7 Luonnonhoitotoimet valtion talousmetsissä

Valtioneuvosto edellyttää, että

Metsähallituksen metsätalous toteuttaa valtion talousmetsien monimuotoisuutta edistäviä toimia yhteistyössä Metsähallituksen luontopalvelujen kanssa vuosina 2009–2016.

Metsähallitus laatii

Metsähallituksen ympäristöoppaan linjausten mukaisesti luonnonvarasuunnittelun yhteydessä luonnon monimuotoisuutta painottavat metsien käytön suunnitelmat luonnonsuojelualueverkoston yhtenäisyyden ja kytkeytyneisyyden kannalta tärkeille alueille.

Metsähallituksen talousmetsissä luonnonhoitoa on toteutettu alue-ekologisen suunnittelun ja metsätalouden ympäristöoppaan periaattein. Ympäristöoppaan päivitys käynnistettiin loppuvuonna 2010 ja se valmistuu kesällä 2011. Erityishakkuumenetelmiä kuten pienaukko- ja säästöpuuhakkuuta on käytetty rajoitetun metsätalouden kohdealueiden hakkuissa, mm. monimuotoisuuden lisäämisalueilla sekä suojelualueiden ja luontokohdekeskittymien

lähiympäristössä. Metsien luontaisia häiriöitä jäljittelevien hakkuutapojen tutkimiseen on osoitettu kaksi laajaa tutkimusaluetta. Hankkeen mukaiset hakkuut on aloitettu Isojärvellä. Lisäksi on tehty luonnonhoidollisia kulutuksia sekä jatkettu kosteikkoelinympäristöjen ennallistamista ja paahde-elinympäristöjen hoitoa.

Metsähallitus tekee vuosittain talousmetsissään ympäristönhoidon seurantaa, jossa seurataan mm. hakkuissa säästetyn puuston määrää ja laatua, luontokohteiden säilymistä hakkuualueilla sekä metsätalouden vesistövaikutuksia.

Vuonna 2010 saatiin valmiiksi selvitys korprien, lettojen ja puustoisten luhtien suojelun tilasta. Selvityksen perusteella on jatkettu johtopäätösten tekoa ja tarpeellisten toimenpide-ehdotusten koostamista suojelun tilan parantamiseksi. Tämä työ saadaan valmiiksi vuoden 2011 aikana. Monimuotoisuutta painottavien suunnitelmien laadintaa suojelualueiden kytkeytyvyyden kannalta tärkeille alueille on jatkettu. Metsätalous on valmistellut METSO-ohjelman toimenpiteitä yhteistyössä Luontopalvelujen kanssa.

2.8 Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien virkistymetsissä ja valtion retkeilyalueilla

Valtioneuvosto edellyttää, että

Ympäristöministeriö arvioi METSO:n kokeiluvaiheessa toimineen KuntaMETSO työryhmän kuntien metsiä koskevat toimenpide-esitykset ja selvittää niiden rahoitusmahdollisuudet yhteistyössä Suomen kuntaliiton kanssa vuosina 2008–2010.

Metsähallitus toteuttaa METSO-alueella sijaitsevilla valtion retkeilyalueilla luontoinventointien täydentämisen METSO:n luonnontieteellisten valintaperusteiden pohjalta ja laatii alueille uudet hoito- ja käyttösuunnitelmat vuosina 2008–2010.

Ympäristöministeriö käynnisti yhteistyössä kuntaliiton kanssa KuntaMETSO –työryhmän toimenpide-esitysten tarkastelun vuonna 2010. Toimenpiteen oli määrä valmistua vuoden 2010 loppuun mennessä, mutta tarkastelua päätettiin jatkaa alkuvuoteen 2011.

KuntaMETSO-työryhmän ajatusten mukaisesti kunnille avattiin mahdollisuus saada rahoitusta metsien luontoarvojen ja METSO-kohteiden kartoitukseen kesäkuussa 2010. Ensimmäinen hakukierros päättyi heinäkuussa 2010. Ympäristöministeriö myönsi tuolloin kymmenelle kunnalle yhteensä 132 000 euroa metsien monimuotoisuuskohteiden inventointiin ja niiden luonnonarvojen säilyttämistä tukevaan metsien käytön suunnitteluun. Rahoitusta saivat Helsinki, Janakkala, Kouvola, Kuhmo, Lohja, Porvoo, Sastamala, Vantaa, Vihti ja Äänekoski. Inventoitava pinta-ala oli yhteensä noin 11 200 hehtaaria.

Kunnille järjestettiin tiedotusta METSO-ohjelmasta ja sen tarjoamista monimuotoisuuden turvaamismahdollisuuksista 3.11.2010 Tampereella pidetyssä seminaarissa. Paikalla oli edustajia yli 30 kunnasta.

Toinen kuntametsien luontoarvojen rahoituskierros aukeni marraskuun puolivälissä 2010 ja rahoituspäätökset tehtiin vuoden 2011 alussa. Ympäristöministeriö myönsi tällöin rahoitusta 22 kunnalle. Tukisumma on yhteensä 321 000 euroa, jolla inventoidaan kaikkiaan noin 45 000 hehtaaria. Rahoitusta saivat Mikkeli, Siikalatva, Tampere, Karstula, Puolanka, Nokia, Kangasala, Inkoo, Salo, Kuopio, Pori, Rauma, Tuusula, Askola, Sipoo, Soini, Oulu ja Haapajärvi. Lisäksi Lahti, Hollola ja Nastola sekä Kauhava, Lapua ja Seinäjoki saivat rahaa

yhteishankkeisiin, joissa kartoitetaan kyseisten alueiden metsät. Syksyllä 2011 on tarkoituksena järjestää kolmas ja toistaiseksi viimeinen rahoitushaku kuntametsien luontoarvojen kartoittamiseen. Tämän jälkeen kartoitusten tuloksista laaditaan selvitys, jonka perusteella päätetään rahoituksen mahdollisesta jatkosta.

Teijon, Evon ja Ruunaan retkeilyalueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat on hyväksytty Metsähallituksen projektin ohjausryhmässä. Suunnitelmiin tehdään vielä lausuntojen perusteella tarkistuksia. Metsähallituksen johtoryhmä hyväksyy suunnitelmat helmi-maaliskuussa. Suunnitelmien edellyttämät METSO-täydennysinventoinnit on tehty.

2.9 Metsänomistajien neuvonta ja metsäammattilaisten koulutus

Valtioneuvosto edellyttää, että

Maa- ja metsätalousministeriö kehittää METSO:n toteutuksen tueksi metsänomistajien monimuotoisuusneuvonnan sisältöä ja kohdentamista ottaen erityisesti huomioon erilaisten metsänomistajien lähtökohdat ja tavoitettavuus. Samalla METSO:n keinojen tunnetuksi tekeminen kytketään osaksi kaikkea metsäneuvontaa.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö järjestävät METSOa toteuttaville henkilöille koulutusta ohjelman keinoista ja luonnontieteellisistä valintaperusteista sekä täydentävät metsäammattilaisten monimuotoisuusosaamista.

Monimuotoisuuteen liittyvää neuvontaa annetaan metsänomistajille osana muuta toimintaa muun muassa tilakäynneillä, metsäsuunnittelun yhteydessä ja luonnonhoitohankkeissa. METSO-ohjelma ja monimuotoisuus ovat olleet voimakkaasti esillä myös asiakaslehdissä ja messuilla. Monimuotoisuuteen liittyvää neuvontaa antavat metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset ja ympäristökeskukset. Annetun neuvonnan vaikuttavuudesta kertoo, että kestävän metsätalouden rahoituslain (ympäristötuki ja luonnonhoitohankkeet) varat käytettiin vuonna 2010 kokonaan. Metsänomistajakyselyn perusteella metsänhoitoyhdistykset ovat keskeisessä asemassa neuvonnan kannalta, sillä kaikkein luontevimmaksi tilanteeksi METSO-asioiden läpikäyntiin koettiin normaali asiointi metsänhoitoyhdistyksen neuvojan kanssa.

Metsäkeskukset kehittävät uusia palveluita metsänomistajalle ja metsäalan toimijoille. Palvelut sisältävät metsänomistajille lähetettäviä tiedotteita ja verkkopalvelun. Palvelujen kehittämisessä huomioidaan myös monimuotoisuuden turvaaminen. Palvelujen kehittämisen eri vaiheissa tuotteita on testattu metsänomistajilla.

Vuoden 2010 aikana on tuotettu mm. seuraavia neuvonta- ja koulutusmateriaaleja:

- METSO:n polku-sivuston aineistot
- erilaista opasmateriaalia (mm. luonnonhoidon työkortit, puustoisten perineympäristöjen luonnonhoidon opas, uhanalaisten lajien lajiesittelykortit, Metsätalous ja uhanalaiset lajit -opas)
- erilaista sähköistä esitemateriaalia.

METSOa toteuttaville henkilöille järjestettiin luonnonhoitohankkeista koulusta viidellä paikkakunnalla Etelä-, Länsi- ja Järvi-Suomen alueilla syksyllä 2010. Koulutusten tavoitteena oli antaa tietoa, materiaaleja ja maastoesimerkkejä luonnonhoidosta METSO:n valintaperusteiden mukaisissa elinympäristöissä. Koulutuksissa tutustuttiin METSO luonnonhoidon rahoitusmahdollisuuksiin sekä luonnonhoitohankkeiden toimintaan.

Maastokoulutuksissa oli yhteensä 100 osallistujaa 43 eri organisaatiosta. Tulella tehokkaammin -hanke järjesti valtakunnalliset kulottajapäivät Saarijärvellä marraskuussa 2010. Koulutukseen osallistui 39 henkilöä eri organisaatioista.

Uhanalaisten lajien turvaaminen metsätaloudessa -kehittämishanke on tuottanut toimintamallin, jonka organisaatiot voivat ottaa vapaaehtoisesti käyttöönsä. Toimintamalli löytyy metsavastaa.net -sivustoilta. Kehittämishankkeeseen liittyen julkaistaan myös opaskirja 'Metsätalous ja uhanalaiset lajit', joka avaa uhanalaisia lajeja koskevaa käsitteistöä, kertoo lajiesiintymätiedon merkityksestä metsätaloudessa sekä talousmetsien luonnonhoidon ja METSO-ohjelman keinoista pysäyttää lajien uhanalaistuminen. Lisäksi Puustoisten perinneympäristökohteiden monimuotoisuuden ja monikäytön turvaaminen -hanke julkaisi oppaan puustoisten perinneympäristöjen luonnonhoidosta ja monikäytöstä.

Metsäammattilaisten monimuotoisuus osaamisen täydentämiseksi on kehitetty luonnonhoitotutkinto. Luonnonhoitotutkinto uudistettiin syksyllä 2008 luonnonhoitokortiksi. Uusimuotoisen luonnonhoitokortin on suorittanut 734 henkilöä. Luonnonhoitotutkinnon on suorittanut 1997–2007 yhteensä 8179 metsäammattilaista.

Tampereen ammattikorkeakoulu järjestää Metsäluontoneuvojan erikoistumisopintokoulutusta, joka on suunnattu metsäalan luonnonhoito- ja neuvontatehtävissä toimiville ammattilaisille ja se antaa valmiudet METSO-ohjelman käytännön toteuttamiseen. Kiinnostus opintoja kohtaan on ollut suurta ja vain noin puolet hakijoista on voitu ottaa kursseille. Ensimmäinen metsäluontoneuvojakoulutus aloitettiin syksyllä 2008 (20 metsä- ja ympäristöalan ammattilaista) ja syksyllä 2010 aloitti jo kolmas ryhmä.

2.10 Viestinnän toteuttaminen

Valtioneuvosto edellyttää, että

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö valmistelevat yhteistyössä METSON viestintämateriaalin ja viestinnän sisällön. Viestinnän suunnittelussa ja sen toteuttamisessa ne käyttävät hyväksi sidosryhmien asiantuntemusta.

METSO-ohjelman viestintäryhmä kokoontui vuoden 2010 aikana yhteensä 6 kertaa. Ryhmän kokoonpanoa laajennettiin kesäkuussa 2010. Uudessa, laajennetussa ryhmässä on edustus ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön lisäksi Suomen ympäristökeskuksesta, metsätalouden kehittämiskeskus Tapiosta, ELY-keskuksista ja metsäkeskuksista. Ryhmässä on niin viestinnän kuin METSO-ohjelman asiantuntijoita. Ryhmä teki yhteisen viestintäsuunnitelman vuodelle 2011.

METSO-viestinnän sidosryhmät kokoontuivat ympäristöministerissä kesäkuussa 2010. Tilaisuudessa alustivat muun muassa UPM-Kymmenen ympäristöpäällikkö Sami Oksa sekä Stora Enso Oyj Metsän markkinointipäällikkö Merja Simonen. Viestinnän sidosryhmäyhteistyötä päätettiin tiivistää, ja ryhmä tapasi uudelleen tammikuussa 2011.

METSO-viestinnästä keskusteltiin myös yhteistoimintaverkostojen tapaamisessa 29.11.2010 sekä ELY- ja metsäkeskusten METSO-yhdyshenkilöjen seminaarissa 30.11.2010. Osana seminaaria järjestettiin viestintätyöpaja, jossa keskusteltiin erilaisista metsänomistajaprofiileista ja kanavista, joiden kautta heidät voi tavoittaa.

Metsänomistajille suunnatusta METSO-esitteestä (Metsänomistajan valinta Suomen luonnon hyväksi) otettiin lisäpainos, jota jaettiin sidosryhmille. Metsänomistajille tarkoitettua kunniakirjaa lähetettiin 400 kpl ELY-keskusten METSO-yhdyshenkilöille jaettavaksi METSO-sopimuksen tehneille maanomistajille.

METSO-uutiskirje ilmestyi vuoden aikana 4 kertaa. Vuoden lopussa käynnistyi lukijakysely, jonka pohjalta uutiskirjettä kehitetään. Metsonpolku.fi -sivustolla alkoi juttusarja metsänomistajien haastatteluja. Vuoden lopussa alkoi toinen juttusarja, johon haastatellaan METSO:n parissa työskenteleviä ihmisiä. Viestintää on tehty yhteistyössä Tulevaisuus Oy:n kanssa.

METSO-ohjelmaa koskevista tiedotteista valtaosa on lähtenyt ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteistiedotteina. Metlalla, metsähallituksella ja Tapiolla on tietoa METSOsta omilla verkkosivuillaan. METSO:n kehittämis-, tutkimus- ja verkostohankkeiden sivuilla on tietoa hankkeiden etenemisestä. Monet hankkeet ovat tuottaneet myös omaa materiaalia kuten Kuukkeli-hanke.

2.11 Tietopohjan parantaminen

Valtioneuvosto edellyttää, että

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö jatkavat METSO:n toteuttamista ja arviointia palvelevaa tutkimusta.

Metlan 'Metsien monimuotoisuuden turvaamisen keinot ja yhteiskunnalliset vaikutukset' -tutkimusohjelma (TUK) 2005-2010 tuotti runsaasti tietoa METSO:n tarpeisiin ja selvitti jatkotutkimustarpeita. TUK-ohjelman loppuraportissa julkaistiin tutkimustiiivistelmiä METSOa koskien monilta eri teema-alueilta. Loppuraportti on saatavilla osoitteessa: <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp158.pdf>.

Metlassa käynnistettiin vuoden 2009 alussa kolme MMM:n rahoittamaa (500 000 €/v) 2–4 -vuotista METSO-tutkimushanketta. Hankkeissa kootaan käytännön seurantatietoa METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutuksesta ja tuloksista, kartoitetaan METSO-kohteilta helposti mitattavia rakennepiirteitä sekä näistä riippuvaista uhanalaista ja silmälläpidettävää lajistoa, tuotetaan tietoa METSO-ohjelmassa määriteltyjen tärkeiden elinympäristöjen kaltaisten metsien määrästä ja alueellisesta jakautumisesta, kehitetään metsien monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvää päätöksenteon tukea metsänomistajille sekä tutkitaan metsien luontaista häiriödynamiikkaa mukailevien metsänkäsittelymallien mahdollisuuksia turvata metsälajiston monimuotoisuutta talousmetsissä. Häiriödynamiikka-hanke ja lajistoinventoinnit jatkuivat vuonna 2010.

Vuonna 2010 suunniteltiin ja aloitettiin selvitys määräaikaisen suojelun korvausperusteista, jonka keskeisenä tutkimustehtävänä on arvioida monimuotoisuuden turvaamisesta aiheutuvaa tulonmenetystä käyttäen SuojeluMOTTI-ohjelmistoa.

Metsäntutkimuslaitos toteutti syksyllä 2010 METSO-ohjelman sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia kartoittavan kyselyn. Kysely suunnattiin alueellisille METSO-ohjelman toteuttajille, metsä- ja ympäristöalan ammattilaisille ja toteutettiin tiiviinä sähköpostikyselynä marraskuussa 2010. Tulokset raportoidaan keväällä 2011, ja ne myös julkaistaan Metlan Working papers -sarjassa 2011 aikana.

Vuonna 2010 Metsien monimuotoisuutta edistävä päätöstuki -hankkeessa haastateltiin Pohjois-Karjalan alueella vuonna 2009 määräaikaisen ympäristötukikohteen laajennuksesta

metsäkeskuksen kanssa sopineita omistajia (25 omistajaa) sekä pysyvän yksityisen suojelualan ELY-keskuksen kanssa perustaneita omistajia (19 omistajaa). Tulosten mukaan metsäalan toimijoiden joukossa on vielä tarvetta asennemuutokselle, vaikka suojeluyönteisyys valtaa tilaa. Hankkeen kolmannessa osassa on laadittu yhteistoimintaverkoston vaikutusten seurantaan varten määrällinen mittaristo, jonka toimivuutta testataan hankkeiden vuoden 2010 toiminnan arvioinnin yhteydessä, ja samalla sitä kehitetään käytännön tarpeisiin paremmin soveltuvaksi.

Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelman (PUTTE) toinen kausi alkoi 2009, jolloin ohjelmaan valittiin kymmenen 1–3 -vuotista hanketta. YM rahoittaa tutkimusohjelmaa noin 300 000 eurolla vuosittain. Tutkimusohjelma jatkui vuonna 2010. Tieteellisten artikkelien lisäksi ilmestyi määritysteos Suomet Luteista (Rintala & Rinne 2010). Luonnon monimuotoisuuden juhluvuoden kunniaksi kirjastoissa ympäri Suomen kiersi informatiivinen valokuvanäyttely puutteellisesti tunnetuista eliöryhmistä. Etenkin ensimmäisen PUTTE-kauden tulosten ansiosta Suomen lajien uhanalaisuusarviointiin 2010 (Rassi ym. 2010) saatiin mukaan kokonaan uusia eliöryhmiä ja yhteensä tuhansia uusia lajeja huonosti tunnetuista eliöryhmistä. Lisäksi tietopohja on parantunut monien aiemmin arvioitujen eliöryhmien osalta merkittävästi lajien levinneisyyden, runsauden ja elinympäristövaatimusten osalta.

Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti viisi METSO-tutkimushanketta yhteistutkimusvaroilla vuonna 2009. Hankkeet valmistuvat vuosina 2011–2012. Hankkeista kaksi käsittelee talousmetsien luonnonhoidon vaikutuksia. Kahdessa muussa hankkeessa selvitetään metsätalouden, monimuotoisuuden turvaamisen ja metsien muun käytön yhteensovittamista. Lisäksi yksi hanke kerää tietoa luontaista häiriödynamikkaa mukailevista hakkuista.

Hankkeet ovat seuraavat:

1. Energiapuun korjuun vaikutukset lahottaja- ja sienijuurisienten runsauteen ja monimuotoisuuteen 5 ja 10 vuotta korjuun jälkeen (vastuullinen johtaja Janne Kotiaho / Jyväskylän yliopisto)
2. Metsien monimuotoisuuden kustannustehokas suojelu aluetasolla (vastuullinen johtaja Mikko Mönkkönen / Jyväskylän yliopisto)
3. Metsien ekosysteemipalveluiden yhteensovittaminen yhteistoimintaverkostoissa (vastuullinen johtaja Paula Horne / Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos)
4. Oppivat verkostot metsien monimuotoisuuden hoidossa (vastuullinen johtaja Yrjö Haila / Tampereen yliopisto)
5. Häiriödynamikka talousmetsien käsittelyssä (vastuullinen johtaja Timo Kuuluvainen / Helsingin yliopisto)

Talousmetsien luonnonhoitoa tutkitaan Jyväskylän yliopistossa. Janne Kotiahon tutkimuksessa arvioidaan energiapuun korjuun vaikutuksia lahottaja- ja sienijuurisienten määriin hakkuiden jälkeen. Mikko Mönkkösen hankkeessa mm. etsitään erilaisten luonnonhoito- ja suojelutoimien kustannustehokkaita yhdistelmiä. (Marjukan tekstiä tähän mahdollisesti.)

Metsien käytön ja monimuotoisuuden yhteensovittamista tutkitaan Tampereen yliopistossa ja Pellervon taloustutkimus PTT:ssä. Molemmat hankkeet tukevat METSO:n yhteistoimintaverkostoja. Yrjö Hailan Oppivat verkostot -hankkeen tavoitteena on aktivoida metsänomistajia ja muita toimijoita yhteistoimintaverkoston jäseninä. Hankkeessa on järjestetty kahden verkoston alueella dialogisia työpajoja ja haastatteluja. Paula Hornen hankkeessa arvioidaan erilaisia maanomistajien yhteistoimintamalleja ekosysteemipalveluiden tuottamiseksi. Hanke on valmistanut katsauksen ekosysteemipalveluista ja haastatellut muun muassa kolmen yhteistoimintaverkoston, luonnonhoitohankkeiden, yhteismetsien ja maisemanhoitoalueiden edustajia. Hankeesta valmistui keväällä 2011 raportti "Monia hyötyjä metsistä - ekosysteemipalveluiden yhteistuotanto ja tuotteistaminen".

Helsingin yliopiston Timo Kuuluvaisen hankkeessa kootaan tietoa häiriödynamiikkamallista. Hankkeessa on muun muassa vertailtu häiriödynamiikkamallia ja avohakkuuta taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten vaikutusten osalta. Lisäksi on vertailtu peitteistä metsätaloutta ja avohakkuuta metsikkötasolla Fennoskandiassa. Tulosten pohjalta laaditaan selvitys häiriödynamiikkamallin soveltamismahdollisuuksista Suomen oloissa.

Marraskuussa 2010 järjestetetyssä METSO- tutkimusseminaarissa esiteltiin laajasti meneillään olevaa METSO -tutkimusta. Seminaarin materiaalit löytyvät Metlan sivuilta osoitteesta <http://www.metla.fi/tutkimus/metso/tutkijaseminaari-2010/index.htm>.

Metsähallituksen, Helsingin yliopiston, Suomen ympäristökeskuksen, Jyväskylän yliopiston, Etelä-Savon metsäkeskuksen ja Tapion Zonation-yhteistyöhanke on käynnistynyt. Hankkeessa kehitetään ja otetaan käyttöön ohjelmistoa, jolla METSO-kohteita voidaan kohdentaa alueellisesti ja ekologisesti mahdollisimman tehokkaasti. Etelä-Savon metsäkeskus on pilotoinut ohjelmaa ja tulokset valmistuvat keväällä 2011. Ohjelmalla oli apuvälineenä Metsähallituksen jo toteutuneessa Kymppitonni -hankkeessa, jossa etsittiin ja lisäsuojeltiin METSO-periaatepäätöksen mukaisesti n. 10 000 ha valtion talousmetsiä. Ohjelma on herkkä painotuksille kuten läheisyydelle suojelualueista. Zonation-analyysi luo edellytyksiä METSON kustannustehokkaalle toteutukselle myös muualla kuin valtion mailla.

2.12 Metsien monimuotoisuuden tilan seurannan, tietojärjestelmien ja tilastoinnin kehittäminen

Valtioneuvosto edellyttää, että

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö kohdentavat voimavaroja metsien monimuotoisuuden tilan seurantatietojen kokoamiseen, jalostamiseen ja yhteisraportointiin sekä parantavat luonnon monimuotoisuutta koskevien tietojärjestelmien yhteensopivuutta ja varmistavat tiedonkulun METSON kohteista.

Ympäristöministeriö parantaa luonnonsuojelualueiden lajisto- ja luontotyyppitietojen tiedonhallintaa osana luonnonsuojeluhallinnon tuottavuusohjelmaa

Metsähallitus seuraa suojelualueiden ennallistamisen ja luonnonhoidon ekologisia ja taloudellisia vaikutuksia.

Metsäntutkimuslaitos kehittää metsien suojelualuetilastointia erityisesti kuntien metsien, kuntakohtaisen tilastoinnin ja kansainvälisen vertailukelpoisuuden osalta.

Metsähallitus on jatkanut suojelualueiden ennallistamisen ja luonnonhoidon ekologisen seurantaverkon perustamista. Metsien ja soiden ennallistamisoppaita on työstetty vuoden 2010 aikana, ja ne valmistuvat v. 2011. Seuranta-aineistojen ja lajistokartoitusaineistojen tiedonhallinnan parantamiseksi aloitettiin tietojärjestelmän määrittelytyö.

Uhanalaisten lajien turvaaminen metsätaloudessa 2009-2011 -hanke sai valmiiksi valtakunnallisen toimintamallin uhanalaisaineiston siirtoon ja käyttöön metsätaloudessa. Malli esiteltiin sidosryhmille marraskuun lopussa 2010. Metsätalouden toimijoiden käyttöön tarkoitettua valtakunnallista toimintamallin tavoitteena on luoda metsätaloudelle, ympäristöhallinnolle ja metsänomistajille yhteiset pelisäännöt uhanalaisten lajien esiintymätietoaineiston käyttötapoihin ja tiedonsiirtoon. Sen kohteena on yhteisesti määritelty lajijoukko ja aineiston poimintaa varten on määritelty tietyt kriteerit. Toimintamalli sisältää ohjeita ja suosituksia aineiston siirtoon ja yhteisiin menettelytapoihin. Toimintamallin käyttö

perustuu vapaaehtoisuuteen. Hankkeeseen liittyen ilmestyi alkuvuodesta 2011 Metsätalous ja uhanalaiset lajit opas, joka on saatavilla osoitteessa:

http://www.metsavastaa.net/files/metsavastaa/pdf/Uhanalaiset_lowres.pdf

2.13 Luontotyyppi- ja lajistoinventoinnit

Valtioneuvosto edellyttää, että

Metsähallitus saattaa valmiiksi METSOalueen luonnonsuojelualueiden luontotyyppiinventoinnit sekä jatkaa ja laajentaa nykyisiä lajistoinventointeja luonnonsuojelualueilla ja selvittää mahdollisuudet toteuttaa inventointeja myös talousmetsissä.

Metsähallitus tekee hallintaansa siirtyvillä Metsäntutkimuslaitoksen mailla alue-ekologisen tarkastelun ja luontoarvojen inventoinnin; työ käynnistyy vuonna 2008.

Metsähallitus kerää perustiedot METSOohjelmassa suojeluun tulevilta uusilta alueilta.

Suomen ympäristökeskus huolehtii uhanalaisten lajien esiintymätietokannan ylläpidosta ja päivittämisestä sekä tietojenvaihdosta osana viranomaisyhteistyötä.

Metsähallitus on tallentanut paikkatietojärjestelmään luontotyyppi-inventointitietoja valtion suojelualueilta 7 034 ha ja yksityisiltä suojelualueilta 5 541 ha. Luonnonsuojelualueiden lajistokartoituksia on kohdennettu luonnonhoitokohteille, lehtoihin, mänty- ja kuusivaltaisiin kangasmetsiin sekä erityisesti suojeltavien ja luontodirektiivin lajien esiintymispaikkojen tilan tarkastuksiin. Metsävaltaisilla suojelukohteilla on jatkettu lintujen linjalaskentojen täydennyksiä. Muita keskeisiä kartoitusten lajiryhmiä ovat olleet käävät, jäkälät, sammalet, kovakuoriaiset ja maanilviäiset. Kartoituksissa kertynyttä tietoa on hyödynnetty suojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelussa sekä merkittävästi myös vuonna 2010 valmistuneessa lajien uhanalaisuusarvioinnissa.

Metsähallituksen hallintaan siirretyillä Metsäntutkimuslaitoksen mailla tehtävät luontoinventoinnit ja alue-ekologinen tarkastelu on saatu miltei valmiiksi.

Taulukko 10. Toimenpiteiden pinta-alat METSO alueella vuonna 2010

Työlaji	v. 2010, ha
Erityishakkuu	
- poimintahakkuu (erirak. metsä)	25
- pienaukkohakkuu 1)	130
- säästöpuuhakkuu	211
- muu erityishakkuu 2)	139
Luonnonhoidollinen kulutus	30,7
Paahdeympäristöt	
²- kohteiden kartoitus	3,2
²- hoito	0,7
Kosteikkoelinympäristöjen hoito	396

1) Ilmoitettu käsittelyyn otettujen kuvioiden pinta-alana, pienaukkoa on noin 1/5 pinta-alasta

2) Ennallistamishakkuuta, uudistuskypsän metsän väljennyshakkuuta tms.

2.14 METSO-ohjelman toimeenpanon seuranta ja arviointi

Valtioneuvosto edellyttää, että

Ympäristöministeriö asettaa METSO:n seurannan tueksi laajapohjaisen seurantatyöryhmän

Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö toteuttavat METSO:n vaikutusten arvioinnin vuosina 2010, 2013 ja 2016.

Ympäristöministeriö asetti 29.8.2008 METSO-ohjelman laajapohjaisen seurantatyöryhmän, joka toimii yhteistyöelimenä eri tahojen välillä ja seuraa ohjelman toteutumista. Seurantaryhmän toimikausi päättyy vuoden 2016 lopussa, mutta sen toimeksianto ja kokoonpanoa tarkistettiin vuoden 2010 lopussa. METSO-seurantatyöryhmän kokouksia pidettiin vuonna 2010 kolme kertaa, ja seurantatyöryhmä teki keväällä retkeilyn Lohjalle Karkalin luonnonpuistoon.

METSO-ohjelma kuuluu myös Kansallinen metsäohjelma 2015:n työryhmän 3. "Metsien monimuotoisuus ja ympäristöhyödyt" tarkastelualueeseen. Työryhmät toimivat asioiden valmistelussa apuna sihteeristölle ja metsäneuvostolle ja niiden tehtävänä on oman osa-alueensa osalta seurata metsäalan kehitystä sekä ohjelman ja hankkeiden edistymistä, raportoida edistymisestä metsäneuvostolle, laatia luonnos KMO 2015:n seurantaraportiksi ja tehdä esityksiä ohjelman ja toimenpiteiden muutostarpeista. Työryhmä on kokoontunut kaksi kertaa ja pitänyt yhden seminaarin keväällä 2010, jossa käsiteltiin metsätalouden vesistönsuojeluasioita. Työryhmän työ ei jatku KMO 2015 päivityksen jälkeen, vaan sen tilalle tulee uusi ryhmä.

Ensimmäinen METSO-ohjelman väliarviointi tehtiin vuonna 2010 samanaikaisesti Kansallinen metsäohjelma 2015 arvioinnin kanssa. METSO-ohjelman väliarvioinnin toteutti tutkijaryhmä Suomen ympäristökeskuksen ympäristöpolitiikkakeskuksesta. Väliarportti on saatavissa metsonpolku-sivustolta

http://www.metsonpolku.fi/metso/www/fi/materiaalit/esitteet/METSO-ohjelman_valiarvio_2010.pdf.